



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський державний екологічний університет
Міжнародна асоціація екологів університетів
Національна комісія України у справах ЮНЕСКО
Координаційна рада програми «UNITWIN/Кафедри ЮНЕСКО» в Україні

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ
ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**
Всеукраїнська науково-методична конференція
28–29 березня 2017 р., Україна, м. Одеса

**Одеса
ТЕС
2017**

ББК 28.081
С-89
УДК 504:378.14

Сучасний стан та проблеми вищої екологічної освіти України. Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеськ.держ.екол-ний ун-т. - Одеса:ТЕС, 2017. - 192 с.

У збірнику представлені матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, які відображають сучасний стан та проблеми вищої екологічної освіти України. Розглядаються нормативно-законодавче та навчально-методичне забезпечення підготовки екологів у вищих навчальних закладах України, шляхи підвищення якості підготовки фахівців у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування, структура та зміст екологічно спрямованих дисциплін в умовах переходу на нові стандарти вищої екологічної освіти України, а також особливості підготовки екологів у контексті освіти для сталого розвитку.

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЯ» ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ НЕЕКОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

*Н.Л. Авраменко, к.т.н., доц., І.С. Сагайдак, к.т.н., доц.
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь*

Безперечно, що в період загострення екологічної кризи питання якості підготовки фахівців-екологів безпосередньо стосується більше випускаючих кафедр, які і відповідають за якість підготовки.

Але, на нашу думку, слід приділити увагу питанням екологічної освіти у ВНЗ в цілому, де «Екологія» є і повинна бути загальною навчальною дисципліною, оскільки формування екологічної культури населення, а особливо управлінського персоналу, є одним із ключових аспектів екологічної безпеки держави на сучасному етапі соціально-економічного розвитку.

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про вищу освіту» та наданням вузам автономії, навчальна дисципліна «Екологія», разом з рядом інших дисциплін, які не є «нормативними», стала предметом «економії» годин для використання їх на користь інших дисциплін шляхом об'єднання або взагалі відміною деяких з них.

Автономію, визнану Законом України «Про вищу освіту», кожен з навчальних закладів розуміє по-своєму, забуваючи при цьому, що їх *автономія* може реалізовуватись лише в правових межах держави, не ігноруючи чинні нормативно-правові акти.

Так, в Університеті державної фіскальної служби України, після перегляду навчальних планів дійшло до абсурдного об'єднання чотирьох дисциплін («Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Цивільний захист», «Екологія») в одну – «Безпека життєдіяльності», загальною кількістю 120 годин, з яких 42 аудиторних (20 лекційних, 22 семінарських) з 4-ма модулями: «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці», «Цивільний захист», «Екологія».

Постає питання, про яку якість освіти може йти мова? З таким підходом ми не зможемо сформувати у фахівців з вищою освітою певний рівень екологічної свідомості, і це в країні з великою кількістю екологічних проблем різного рівня,

Кожна з дисциплін має чітко визначені предмет, об'єкт, мету та завдання.

Предметом навчальної дисципліни «Екологія» є вплив антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища (НПС), а також управлінські, правові, економічні та технологічні аспекти екологічної безпеки як складової національної безпеки України.

ISBN 978-617-7337-57-6

© Одеський державний
екологічний університет, 2017

ДО ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЇ «ENVIRONMENTAL SCIENCE»

*Г.В. Тітенко, к.географ.н., доц., Н.В. Максименко, к.географ.н., доц.,
А.Н. Некос, д.географ.н., доц., К.Б. Уткіна, к.географ.н., доц.
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків*

Сьогодні екологічна освіта України у відповідь на потреби часу зазнає певних змін. Стосуються вони як форми, так і змісту підготовки фахівців. Для забезпечення відповідності загальної освіченості населення та рівня знань професіоналів-екологів міжнародним стандартам розробляється нова галузева рамка кваліфікацій на основі європейського досвіду в рамках проекту «Рамка кваліфікацій в галузі наук про навколишнє середовище для українських університетів (QANTUS)», що виконується за підтримки Європейської Комісії. Однак, виконання такого престижного Проекту стикається з низкою проблем, пов'язаних із процедурою забезпечення сучасним технічним і програмним супроводженням задля досягнення стратегічної мети.

Згідно завдань Проекту «QANTUS», українські освітяни (у т.ч. автори статті), що пройшли стажування в університетах Польщі, Австрії, Італії та Іспанії і взяли участь у розробці нової рамки кваліфікацій в галузі екології, мають передати набутий досвід викладачам вітчизняних вишів. Для цього учасниками проекту розроблена система тренінг-курсів і заплановане створення на базі кількох університетів «Тренінг-центрів». В них планується здійснювати навчання викладачів в очній і дистанційній формі.

У Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна виконано у повному обсязі організаційну і методичну складові створення «Тренінг-центру»: виділено і відремонтовано окрему аудиторію, підготовлено методичні комплекси тренінг-курсів, створено інтерактивний банк цільової аудиторії, проаналізовано ринок пропозицій щодо технічного забезпечення функціонування «Тренінг-центру» і подано заявку на обладнання координатору Проекту.

Надалі реалізація основного завдання проекту – тренування тренерів є проблематичною з огляду на відсутність закупівель обладнання.

Безумовно, кожен вищий навчальний заклад в Україні має певний арсенал оргтехніки, комп'ютерних класів та програмного забезпечення, але, на наш погляд, не можна створювати нову досконалу систему екологічної освіти, спираючись на застаріле технічне забезпечення.



Tempus

Проект «Рамка кваліфікацій в галузі наук про навколишнє середовище в українських університетах - QANTUS» фінансується за підтримки Європейської Комісії. Зміст даної публікації є предметом відповідальності автора та не відображає точку зору Європейської Комісії

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАПОВІДНА СПРАВА» В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА НОВІ СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*В.В. Федонюк, к.географ.н., доц., В.В. Іванців, к.географ.н., доц.,
М.А. Федонюк, к.географ.н., доц.
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк*

Програмне навчання та практична підготовка фахівців у галузі екології, які зможуть в перспективі знайти своє достойне місце на ринку праці, потребують осучаснення принципів та підходів до викладання багатьох класичних дисциплін, у тому числі до викладання такого важливого в системі екологічної освіти курсу, як «Заповідна справа».

Двадцятирічний практичний досвід викладання «Заповідної справи» та споріднених дисциплін у вищій школі дозволив нам сформулювати ряд тез щодо сучасних викликів та проблем, які постають у цій сфері, а також можливих шляхів їх вирішення.

Основні перспективні підходи до теоретичного наповнення лекцій та принципів і форм організації практичних занять з курсу «Заповідна справа» відображають наступні положення:

- констатаційне та відтворювальне вивчення теоретичних засад організації та функціонування природоохоронних територій в світі та в Україні часто призводить до засвоєння студентами застарілої та неактуальної інформації щодо форм та категорій об'єктів заповідання, їх кількості та територіального розміщення. Тому основну увагу викладачеві слід надати вивченню разом зі студентами методів пошуку сучасної та актуальної правової, картографічної, статистичної інформації у галузі;

- для вирішення даного завдання особливу важливу роль відіграє застосування інформаційних технологій та сучасних програмних продуктів та інтернет-сервісів, що детально проаналізовано нами у [6];

- прикладом спеціалізованого ресурсу, що дозволяє організувати інтерактивні заняття, є ресурс «Network of conservation educators & practitioners», який можна широко використовувати для вивчення біорізноманіття України та нашої планети в цілому, організації та управління заповідними територіями тощо. Окремий розділ даного ресурсу має педагогічну тематику (рольові ігри, дискурси, групова робота студентів, моделювання);

- далеко не в повному обсягові використовується навчально-освітній потенціал такого програмного продукту, як усім відомий «Google Earth», особливості використання якого у навчальному процесі частково розглядалися раніше [2, 5, 6]. Серед розділів даної програми, що мають безпосереднє відношення до заповідної справи, варто виділити наступні:

– ARKive: види, що перебувають під загрозою зникнення або знищення (розділ «Глобальні проблеми»);

– UNEP: Програма ООН із навколишнього середовища (розділ «Глобальні проблеми»);

– проекти зі збереження природи WWF (розділ «Глобальні проблеми»);

– парки/національні парки (розділ «Додатково»).

Система природоохоронних територій та об'єктів історично складається в кожній країні протягом тривалого періоду часу, і тому має свої національні особливості. Ряд вітчизняних об'єктів ПЗФ (природно-заповідного фонду) – це майбутнє робоче місце для екологів.

До числа таких об'єктів ПЗФ належать заповідники, національні природні парки та регіональні ландшафтні парки (РЛП) [1, 2, 4]. Число РЛП в Україні неухильно зростає, і в даний момент перевищує 60. В освітній сфері поки-що використовується незначна частина потенціалу такої кількості регіональних ландшафтних парків, які покликані виконувати провідну роль в системі сучасного екологічного виховання підрастаючого покоління, що базується на вивченні краснавчих матеріалів, місцевих особливостей ландшафтних комплексів і унікальної біоти [1, 2, 3].

Кількість парків даної категорії природно-заповідного фонду в Україні вже перевищила число національних природних парків (НПП). З урахуванням поточних процесів децентралізації і поглиблення господарсько-економічної самостійності територіальних громад, чисельність і роль РЛП в близькому майбутньому можна оцінити як потенціально зростаючу.

Навчальні та виховні екологічні програми в Україні часто складаються відповідно до шаблонів кількадесятирічної давності. У той же час ціннісне і мотиваційне сприйняття нашого молодого покоління змінюється відповідно до трендів сучасності. Тому навички прогресивного екологічного виховання є вкрай необхідними не лише для фахівців-екологів, але також і для майбутніх шкільних вчителів природничих напрямків (географів, біологів тощо). Використання спеціалізованих навчально-освітніх ресурсів і засобів із залученням інформаційних технологій в університеті дозволяє індивідуалізувати навчання, пояснити студентові наочно і зрозуміло певні природні явища та їх взаємозв'язки, сформулювати у майбутніх фахівців навички та закріпити вміння самостійного пошуку інформації, її творчого використання у їх майбутній професійній діяльності.

На основі усього вищесказаного можна відмітити, що основні завдання в сфері екологічного спрямованого вивчення дисципліни «Заповідна справа» в сучасних умовах полягають в наступному:

– формування у студентів цілісного образу біосфери і єдності всіх природних оболонки Землі завдяки розкриттю особливостей регіональних і планетарних закономірностей і процесів;

– вивчення ролі заповідних територій в охороні навколишнього середовища і у вирішенні наукових, економічних, екологічних та соціальних проблем суспільства;

– виховання усвідомлено дбайливого ставлення до природи, її ландшафтного і біологічного різноманіття в рідному краї;

– творчий розвиток можливостей і навичок самостійного пошуку та аналізу потрібної для вирішення певних задач природоохоронної та правової інформації.

Література

1. Заповідна справа в Україні / Андрієнко Т.Л. та ін. Київ: Фітосоціоцентр, 2004. 354 с.
2. Безручко Л.С. Еколого-географічне обґрунтування рекреаційного природокористування на території Шацького національного природного парку. Львів: 2010. 20 с.
3. Ващенко Н.П. Рекреаційні комплекси. Київ: КНТЕУ, 2000. 262 с.
4. Дідух Я. Транскордонні території. Міжнародна співпраця в Поліському екокоридорі. Розбудова національної екомережі та виховання // Жива Україна. 2006. № 5 – 6. С. 6 – 8.
5. Федонюк В.В., Картава О.Ф., Іванців В.В. Економічне оцінювання рекреаційно-туристичного потенціалу регіональних ландшафтних парків України // Актуальні проблеми економіки. 2016. № 1 (175). С. 209 – 216.
6. Федонюк В.В., Іванців В.В., Федонюк М.А., Панькевич С.Г. Приклади використання інтернет-ресурсів у практичному курсі дисципліни «Заповідна справа» // Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. № 2 (46).

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ДЛЯ РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР» ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ЕКОЛОГІЯ»	153
<i>Т.А. Сафранов, О.Г. Владимірова, А.В. Чугай</i>	
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	157
<i>Л.Ю. Симочко, В.В. Симочко</i>	
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	160
<i>О.В. Степова, О.М. Ганошенко</i>	
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	163
<i>Г.П. Тарасюк</i>	
ДО ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЇ «ENVIRONMENTAL SCIENCE»	166
<i>Г.В. Тітенко, Н.В. Максименко, А.Н. Некос, К.Б. Уткіна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАПОВІДНА СПРАВА» В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА НОВІ СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	167
<i>В.В. Федонюк, В.В. Іванців, М.А. Федонюк</i>	
МЕНЕДЖМЕНТ НАДРОКОРИСТУВАННЯ (ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З РОЗРОБКОЮ РОДОВИЩ КОРИСНИХ КОПАЛИН)	170
<i>О.В. Чепіжко, В.М. Кадурін</i>	
МІСЦЕ І РОЛЬ «РАДІОЕКОЛОГІЇ» У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦЯ-ЕКОЛОГА У ДНІПРОПЕТРОВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	173
<i>В.І. Чорна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ ТА ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ» В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА НОВІ СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	176
<i>Т.П. Шаніна, Т.А. Сафранов, В.Ю. Приходько</i>	
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ»	180
<i>А.М. Шибанова, В.Д. Погребенник</i>	
МЕТОДОЛОГІЯ НАДІЙСНОЇ СТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКОСИСТЕМ, ЩО ВКЛЮЧАЮТЬ ОБ'ЄКТИ ПІДВИЩЕНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ	183
<i>В.М. Шмандій, О.В. Харламова, Т.С. Ригас</i>	
ПРАКТИЧЕСКОЕ ОСВОЕНИЕ МЕТОДОВ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ СТУДЕНТАМИ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ КУРСОВЫХ И ДИПЛОМНЫХ РАБОТ	186
<i>В.А. Юрченко</i>	